

50-LETNA SUŠA NI POBOLJŠALA LJUDI

Thiotapivo z opojnimi pljčami cvete v Kansasu kot v drugih državah. — Imena pokažejo, da se s kuhanjem žganja na debelo pečajo domačini. — In najbrž ga pijejo tudi domačini, ker drugače bi ne kupčije z žganjem.

Grid, Kans. (Izvirno poročilo J. P.). — Država Kansas ima v svoji ustavi zapisano prohibicijo okrog petdeset let. Ampak kljub tej resnici kuhajo in prodajo v tej državi žganje kot v drugih, da so tujcem tisti elementi, ki se ne podvrže prohibiciji. Fakti seveda odkrivajo, da se s kuhanjem žganja na debelo pečajo večinoma domačini, ako ne sodijo thiotapaki žganjekuhali po imenih.

V bližini šole in pol milje zapadno od Broadwayja in ob cesti do bolnišnice je neka žena našla trideset galon žganja na raznih mestih. Žena je najdbu zanesla šerifu Turkingtonu, ki je odposlal na lice mesta svoje ljudi, da stvar preiščejo. Preiskovalci sodijo, da je žganje bilo lastnina človeka, kateremu se je polnil avto en četrt milje severno od Franklin Junctiona. Po uradni poizvedbi je avto lastnina nekega Franka Fanobla iz Columbuse, ki ga pa še niso našli.

Pri potrditvi in razbitem avtu so našli sedem vreč z razbito posodo, ki je držala od 35 do 40 galon žganja. Posodo s pet galonami žganja so pa našli celo. Šerif Turkington je konfisciral dva velika kotla za žganje v znan hiši trideset milje od Western Coal in Mining kompanije v Dunkirku. Kotla sta baje lastnina Emmet Birda, ki je bil pred nekaj dnevi aretiran v okraju Washer na obtožbo, da je kahal žganje kar v treh kotlih. V hiši so našli dva kotla za kuhanje žganja, petnajst galon žganja in šest galon namake. Poleg je bila v hiši še lovska puška s potrebnimi municijami. En kotel je držal 35 galon, drugi pa pet in dvajset.

Detektivni okrajnega državnega pravdnika A. H. Carla dve sto jardov severovzhodno od šole v Edisonu zasegli 1.000 galon žganja in kotel za trideset galon, v katerem se je kuhalo žganje. Pravdnik Carl je ob tej priložnosti: "John Doe je lastnik te naprave. Mi vemo kdo je lastnik, ki dokazuje imamo proti njemu. Dobili ga bomo, ako le ostane v Združenih državah."

O Doeju ni duha ne sluha. Nekateri pravijo, da je izginil, ko se je vršila hišna preiskava.

To je samo par primer iz ene okraja. Zanimivo bi pa bilo preučiti, ako bi povsod tako strojno zalezovali thiotapce v dravi kot v tem okraju. Tedaj bi se zadobila slika, koliko je poboljšala 50-letna prohibicija ljudi.

Podatki bi bili zanimivi, ker bi dokazali, da mnogi javno hvalijo prohibicijo, tajno pa pijejo vse, kar teče po griu.

Argentinski letalec nima sreče.

Osaka, Japonska, 15. maja. — Major Pedro Zanni, ki je letos ponovil polet okoli sveta, ko se mu je bil lanski ponarečil, je včeraj malone izgubil življenje s svojima dvema tovarišema. Vred. Ko se je hotel dvigniti v zrak, se je letalo prekucnilo. Letalec je ostal nepoobit, toda letalo je zelo poškodovano.

Parisko sodišče pritrdilo, da je vino dobro zdravilo.

Pariz, 15. maja. — Neki Marius Jacobet je zdravlil bolnike pri razstrelbi v cerkvi sv. Kralja, zahtevalo, da se na smrt obsojeni komunisti obesimo pred razvalinami omenjene cerkve. Obsojenci bodo najbrž eksekutirani na dvorišču vojašnice. Vojnik Lelievre je pa Jacobeta opomnil rekoč, da obtoženec ni sleparil ljudi, kajti vino je dobra medicina.

Progled dnevnih dogodkov

Amerika.

Nov dokaz, da prohibicija ne more poboljšati ljudi.

Nove poteze proti rudarjem v Kansasu.

Dijaki izžvižgali Bryana v Providencu, R. I.

Ford ima \$47 čistega profita od vsakega avtomobila.

Otvoritev nove Union postaje v Chicagu.

Po svetu.

Rifijanci vzeli Francozom letala; Pariz poroča o zmagi.

Sovjetska unija dobi dve novi republiki.

Splošna stavka oljnih delavcev v Mehiki.

Potres ubil 6500 oseb na Kitajskem.

Ford pozanje \$47 od vsakega avtomobila

V lanskem letu je dal na trg 2.100.000 avtomobilov in naredil je \$100.000.000 čistega dobička.

Detroit, Mich. — (FP). — Henry Ford je v letu 1924 naredil \$47 čistega dobička od vsakega avtomobila. Delavci v njegovih tovarnah so producirali 2.100.000 avtomobilov v prošlem letu, njegov profit pa znaša več kot sto milijonov dolarjev.

Fordov profit v letu 1923 je bil \$37 od kare. Zakaj je lani povečal za deset dolarjev? Zato, ker je Henry pogodil dober trik.

Uvedel je petdnevni delavnik v tednu in nagal delavce, da so mu producirali v petih dneh ravno toliko kakor prej v šestih dneh, plača je pa ostala stara.

Cela stvar je kajpada na zunanji sejo lepa za Forda — na spet pa se lepša. Dati delavcem pet dni dela s šestdnevno plačo je navidezno nekaj levega. Ford je dober človek! Slava mu!

Kakpa je Ford izvedel trik, da delavci v petih dneh izvrše ravno toliko dela kakor v šestih? Na isti način kakor delajo delavci v Stinesovih tovarnah v Nemčiji. Delavec dobi eno vrsto dela, katerega opravlja dan za dnem, leto za letom toliko časa, da mu gre kar avtomatično. Delavec postane del stroja in delo mu gre izpod rok kakor padajo novi vijaki izpod stroja. Kako to delo vpliva na delavčeve živce in njegovo duševno stanje, je seveda drugo vprašanje, ki ne zanima Forda.

Ford doživi tudi to slavo, da bo produciral novo formo blaznosti, ki se mora imenovati — fordophobia.

Volika stavka oljnih delavcev v Mehiki

Komunistična unija je začela splošno stavko. Vlada je zapretila s intervencijo.

Tampico, Mehika, 15. maja. — Komunistična delavska zveza je pozvala delavce v petrolejskih rafinerijah na štrajk v vseh mehiških oljnih distriktih. Na tisoče delavcev se je odzvalo in kriza postaja resna. Callesova vlada grozi z intervencijo.

V sredo so bili izgrezi v Tampicu, v katerih sta bila dva delavca ubita in več ranjenih. Stavka je posledica ljute tekme med dvema delavskima organizacijama, zmrno socialistično in komunistično, ki tekmujeta za kontrolo nad oljnimi delavci.

Bolgarska buržoazija bi rada obvelila komuniste pred cerkvijo.

Sofija, 15. maja. — Mnogi Sofijanci, ki so izgubili sorodnike pri razstrelbi v cerkvi sv. Kralja, zahtevajo, da se na smrt obsojeni komunisti obesimo pred razvalinami omenjene cerkve. Obsojenci bodo najbrž eksekutirani na dvorišču vojašnice. Vojnik Lelievre je pa Jacobeta opomnil rekoč, da obtoženec ni sleparil ljudi, kajti vino je dobra medicina.

NESOGLASJA V DANAŠNJI ČLO- VEŠKI DRUŽBI

OČE Z ŽENO IN OTROCI
VRED POSTAVLJEN POD
KAP ZARADI NE-
PLAČANE STA-
NARINE.

Žena bogatega meštarskega oropna za dragulje v vrednosti \$17.000.

St. Louis, Mo. — V današnji človeški družbi se pojavljajo protislovja, ki dokazujejo, kako slabo je urejeno gospodarstvo v nji.

John Welbourn ima ženo in otroke. Welbourn je priden delavec in rad dela, ako dobi delo. Ampak Welbourn je med onimi tisoč in tisoč delavci, ki so brez dela. Zastonj je hodil od tovarne do tovarne in prosil za delo. Povsod so mu odkimali. Ampak jesti je bilo treba, kupiti obleko, plačati stanarino, kupiti premog za kurjavo itd. Nekoga dne je šel od doma, da si pri bolj srečnih tovariših, ki se delajo, izposodi denar za življenske potrebe. Prišel domov je našel ženo z otroci vred na cesti. Hišni posestnik ga je postavil sodnijskim potom na cesto, ker mu ni plačal stanarine. Zdal se je, da je bil brezposelnega delavca miloščinske družbe. Delavec bi rad delal, pa ne sme, ker imajo povsod preveč delavcev. Ali ni to narobe svet?

Časnik, ki je prinesel to vest, je poročal, da je bil obsojen človek, ki je oropal ženo Arthura Stickeneya, bogatega meštarskega za dragulje v vrednosti sedemdeset tisoč dolarjev, ki ji je žena zmerom nosila na sebi, kadar se je podala s doma. Policaj, ki je prijel roparja, bo prejel vsakega skupaj tri tisoč dolarjev nagrade od Stickeneyjeve žene in njenih prijateljev in prijateljic.

Priden delavec nima s svojo družino kam pod streho, ker ne dobi dela, dasiravno ga išče povsod, kjer upa, da ga dobi. Nackratno pa žena bogatega meštarskega, ki ne opravlja nobenega koristnega dela za obstanek človeške družbe, nosi kar celo premoženje na sebi, kadar se poda na sprehod ali na oblake.

Kasnejši rodovi se bodo res čudili sedanjim ljudem, da niso znali tako urediti gospodarstva v nji, da bi bilo vsega in za vse dosti.

BIBLIJA SE BO ČITALA V FLORIDSKIH ŠOLAH.

Tallahassee, Fla. — Čudijo se, da spoštovanje do postav vedno bolj peha. Ampak temu se ni treba čuditi, ako vemo, da nekateri postavodajci ne spoštujejo niti prvega amandamenta k ustavi Združenih držav, ki je temeljni zakon za vse druge zakone. To pomeni, da morajo vsi zakoni soglašati z ustavo. In v prvem amandamentu je zapisano, da ne sme imeti nobena vera prednost. Biblija je toliko, kolikor je krščanski sekt in vsaka jo razlaga po svoje. Poleg kristjanov pa žive še drugoverniki v Združenih državah in taki ljudje, ki ne pripadajo k nobeni veri. Statistika samo pove, da okrog štiri odstotki otrok v Združenih državah ni krščanih. Kljub temu je pa floridska legislatura sprejela postavbo, da se bo čitala biblija v javnih šolah v tej državi. Zbornica je šla celo tako daleč, da je pri prvi predlogi, ki jo je sprejela, določila kazen za tiste, ki se ne bodo ravnovali po tej postavi.

Američan kupil književne starine.

London, 15. maja. — Philip M. Rosenbach iz Philadelphije je na včerajšnji javni dražbi dragocenih starin kupil veliko zbirko redkih starih knjig, za katero je plačal dva milijona dolarjev.

Venčelniki iz- žvižgali Bryana

Govorili je proti evoluciji, ko pa mu je dijak zastavil trdo vprašanje, je pobral pete brez odgovora.

Providence, R. I. — William Jennings Bryan je v četrtek zvečer govoril na dijaškem Forumu tukajšnje univerze. Pobjal je evolucijo. Neki dijak mu je pa zastavil vprašanje, tikačje se vere in znanstva. Bryan je nekaj časa gledal dijaka, nato je dejal: "Gospo in gospodje, prišel sem od daleč, da govorim vam dijakom, toda zdaj se na vas ukamnem pred tem veličastnim, šuborečim vrelcem modrosti na moji desni strani".

Ko je izrekel te zaamehovalne besede mesto odgovora na vprašanje, je zapustil oder. Dijaki so pa začeli žvižgati in buati. (Poročilo ne pove, kaj je dijak vprašal Bryana.)

Sovjetski kongres

Člensko poročilo o zunanjih stvarih. Nove sovjetske republike. Kmetске vprašanje.

Moskva, 15. maja. — Komisar zunanjih zadev Čičerin je včeraj poročal na kongresu sovjetske Unije o mednarodni situaciji. Govoril o vedno bolj naraščajočem imperialističnem osvajanju sveta po Veliki Britaniji in Združenih državah in eventualnih alijancah, na katere se mora Rusija naslanjati v prihajajočih konfliktih. Rakel je, da bi morala Unija sovjetskih republik zaenkrat gojiti prijateljstvo s Poljsko, Japonsko in Francijo.

Is poročil drugih sovjetskih voditeljev in razprav na kongresu je razvidno, da se morda kmalu prične priprava na sovjetsko Unijo dve novi republiki. To sta kitajski Turkestan in Afganistan v srednji Aziji. Mongolija je brez malega že del Unije.

Danes je na dnevnem redu vprašanje kmetске ekonomije. Kongres vsakega sprejme priporočila komunistične stranke, da kmetje lahko najemajo telake, ne da bi s tem izgubili volilno pravico.

VAŽEN ZAKLJUČEK ZA MONTREALSKO DELAVSTVO.

Montreal, Can. — Montrealski federalizirani obrtni in delavski svet je sprejel resolucijo, ki se glasi, da strokovno organizirani delavci ne glasujejo za kandidatke konzervativne ali liberalne stranke, ako je prišla kandidat kanadske delavske stranke. Resolucija je bila sprejeta soglasno. Toda debata je bila vroča. Predsednik J. T. Foster in tajnik Gustave Franqu sta tožila, da sta morala delati za kandidata delavske stranke, do katerega sta imela malo simpatij, in proti staremu unifonistu, ki je bil kandidat stare stranke.

PRODUKCIJA V TEKSTILNI INDUSTRIJI SE OMEJUJE.

Fall River, Mass. — Lastniki tekstilnih tovarnov so objubili tekstilnim delavcem, da bodo delali stalno, ako privolijo prostovoljno v znižanje mezd. Tovarnarji niso držali besede, kajti v tovarnah so nastavili le od 50 do 70 odstotkov od normalnega števila delavcev. Zdal pa prihajajo tovarnarji s izjavo, da morajo skrajšati produkcijo, ker ni naročil.

Tovarnarji so nafarbal delavce, da se kljub šepavi produkciji ne skrajšajo njih profita. Delavci so žrtve.

Poraženi kandidat Marx vodi romarje v Rim.

Berlin, 15. maja. — Dr. Viljem Marx, bivši nemški kancelar in poraženi predsedniški kandidat republikanske koalicije, je sinoči odpotoval v Rim na čelu nemških svetlečnih romarjev. Dr. Marx zastopa katoliške šolske organizacije v Nemčiji.

NOVE POTEZE PROTI RUDAR- JEM V KANSASU

TOŽIJO JIH, DA SO ZAJEZILI CESTO.

Tako so "preprečili", da niso bili rudarji Doubleday kompanije na delo.

Pittsburg, Kans. — Proti kanaskim organiziranim rudarjem so pričeli isigravati nove poteze, da preprečijo organiziranje neorganiziranih rudarjev.

Državni prokurator C. B. Griffith je najel kot svojega pomočnega pravdnika advokata Harry Warrena iz Fort Scotta, da bo lošje vdušil gibanje rudarjev v okraju Crawford za organiziranje neorganiziranih rudarjev.

Kompanijski podrepaniki so pričeli krojiti vesti, da so organizirani rudarji zajezili ceste in tako preprečili, da rudarji pri Doubleday kompaniji niso mogli na delo.

Matt Walters, ki je na čelu rudarskega gibanja, pa izjavlja odločno, da rudarji niso nikomur grozili, še manj pa sajzili ceste ali na krili kakšno postavbo.

Superintendent Doubleday kompanije se trudi, da bi dobil stavkosa, ki so pri volji delati za ceno in v razmerah, ki jih diktira kompanija. Dobili jih je res nekaj, a to številce je tako majhno, da se ne izplača obratovati rudnika. Superintendent upa, ako s državno pomočjo prisili rudarje, da morajo ostati doma in se prikazati na cesti, da bo lahko našel toliko poveljnih dušic, da se mu bo izplačalo obratovanje rudnika.

Ako kdo podtika organiziranim rudarjem, da se poslužujejo nasilnih metod, da ustrahujejo take pohlevne dušice, ki se še ne zavedajo, da so ljudje in imajo tiste pravice do dostojnega življenja kot premožovniški baroni, tedaj obrekuje rudarje na zelo grd in neumen način.

PESEK GA JE ZADUSIL.

Gary, Ind. — 35-letni Johannes Kraiter je na svojem dvorišču kopal 25 čevljev globoko jamo, ki bi naj služila za odtok odpadkov in tvoila svezu s drugim kanalom. Pomagal mu je Fred Tledge. On in njegov pomožnik sta prikopala že 25 čevljev globoko, ko se je pričel podpirati pesek. Kreiter je klical na pomoč. Njegov pomožnik je izgubil pričujočnost duha. Mesto, da bi hitro spustil lestvo Kreiterju, je pa tekel po pomoč. Ko je prišel nazaj, je bil Kreiter zasut. Policija je imela tri ure dela, da ga je odkopala. Kreiter je bil seveda mrtev.

KAZNENEC BREZ NOGE JE UŠEL.

Pohabljenost ga ni zadržala od bega.

Joliet, Ill. — Charles Cramer je bil obsojen v letu 1913 v do smrtne ječe, ker je umoril Sophia Getrude Singerjevo. Te dni je pobegnil s farne za kaznence. Cramer ima samo eno nogo, kar ga ni prav nič oviralo pri begu. Dondaj ga še niso dobili, dasiravno ga išče policija v Chicagu in bližnjih mestih.

POIZKUŠNJE ZA ORGANIZIRANJE MODERNIH TLAČANOV Z BELIMI OVRAVNAMI.

New York, N. Y. — Unija knjigovodij, stenografov in računovodij obdržava opoldne shode za organiziranje pisarniških uslužbencev, ki delajo v Wall Streetu. Blizo borze se je obdržal prvi shod, ki je bil zelo dobro obiskan. Ko bo ta kampanja končana, se prične z organiziranjem bančnih uslužbencev. Bančni uslužbenci morajo opravljati česurno delo, zakar ne dobe posebne odškodnine.

ZAMOREC OBEŠEN.

Chicago, Ill. — Lawrence Washington, zamorec, je bil včeraj zjutraj obešen v tukajšnji okrajni ječi radi umora in ropu. To je bila prva letošnja eksekucija v Chicagu.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo nestalno in toplo. Sonce izide ob 5:29, zaide ob 8:03.

Otvoritev nove Union postaje v Chicagu

Največji kolodvor na svetu, ki je stal 75 milijonov dolarjev, zavzema 35 kvadratnih akrov sveta.

Chicago, Ill. — Nova Union postaja bila otvorjena včeraj (15. maja) z nemalimi ceremonijami. Stara postaja, ki je bila pred 44 leti največja in najfinejša na svetu, bo opuščena danes o polnoči. Prihodnji teden jo začno podirati.

Novi kolodvor, o katerem so pet poročajo, da je največji na svetu, je dolg pol milje in zavzema 35 štirjaskih akrov sveta od Adams st. do Jackson bulevarda in od reke do Clinton streeta, skupaj dva velika bloka. Stavka je tako velika, da bi se stara postaja lahko akrila v enem kotu. Poslopje, katerega so gradili štiri leta in ki je stalo \$75.000.000, je mesto samo zase; v njem je cela vrsta restavracij, čakalnic in plaarn. Zgrajeno je iz selesa, betona in resanega kamna. Pročelje krasijo ogromne kolone, notranjčina je pa dekorirana in razsvetljena s krasoto katedrale. V glavni čakalnici so ob stehah 12 čevljev visoke bronzaste standarde s svetilkami, sloneče na črnem marmorju, ki je bil izklesan in labrušen v Italiji. Sploh je cela stavba umetniško delo prve vrste do najmanjšega detajla. Arhitekturni načrt je izdelal Italijan Joshua D'Esposito.

Postaja je odprta prometu, toda za dovršitev vseh delov notranjčine bo vzelo še mesec dni.

Vojna v Maroku

Rifijanci vplenili francoske letala. Pariz javlja o zmagi. Velike francoske izgube.

Madrid, 15. maja. — Po vesteh, ki so jih prinesli potniki iz francoske vojne cone, je položaj v Maroku zelo kritičen. Neke vest se glasi, da so rebelni Abdel-Krimove čete vplenile celo francosko letalsko postajo s ropani in drugim vojnimi materialom ter ujele mnogo Francozov.

Druga španska vest se glasi, da ima Abdel-Krim tri letalce, dva Nemca in enega Ruso.

Tetuan, španski Maroko, 15. maja. — Poročila o francoskega bojišča so slaba. Ljuto bojevanje v okoliših Bibana se nadaljuje s velikimi izgubami na obeh straneh. Francoske vojske bolnišnice so natičene z ranjenci. Sveže čete prihajajo dnevno iz Alžira. Francozi se trudijo, da bi preprečili revolto med domačini v Fezu in Tazanu. Francoško poveljstvo dolži Turke, egipčanske nacionaliste in ruske boljševike, da zalagajo Rifijance s denarjem.

Pariz, 15. maja. — Uradno javljajo, da je general Chamberlain s svojimi četami temeljito porazil rifijanske vstaje v bibanskih hribih.

Francoski komunisti so začeli kampanjo proti vojni v Maroku.

TRIJE UBITI PRI ŽELEZNIŠKI NEZGODI.

Terre Haute, Ind. — Pri Martinville, Ill., sta udarila skupaj osebni in tovarni vlak. Tri osebe so bile ubite in več ranjenih. Med ranjenimi osebami so nekateri tako težko poškodovani, da najbrž podležejo poškodbam.

ZAMOREC OBEŠEN.

Chicago, Ill. — Lawrence Washington, zamorec, je bil včeraj zjutraj obešen v tukajšnji okrajni ječi radi umora in ropu. To je bila prva letošnja eksekucija v Chicagu.

VREME.

Chicago in okolica: V nedeljo nestalno in toplo. Sonce izide ob 5:29, zaide ob 8:03.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (April 30-1925) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Povezite jo praviloma, da se vam ne ustavi list.

ZAKON PROTI PODUKU EVOLUCIJE V JAVNIH ŠOLAH V TENNESSEJU.

Državna legislatura v Tennesseeju je sprejela zakon, ki prepoveduje poduk o evoluciji v javnih šolah in učiliščih, ki prejemaajo podporo od države. Vsem reakcionarjem, ki žele ohraniti ljudstvo v temi in nevedi, je od vselej iskalo oko, ko je bila sprejeta ta postava. Nihče ni proti nji protestiral in nazadnjaki so mislili, da ostane vse tiho, mladina se bo pa podučevala po nazorih in željah nevednih ljudi, ki ne znajo tolmačiti najbolj naravnega pojava, kot so dež, toča, sneg, grom ali blisk.

To veselje je seveda bilo kratko, kajti v Ameriki žive poleg velikih duševnih revežev tudi pametni ljudje, katerim ni biblija božje razodetje, ampak je zanje knjiga, ki vsebuje lepe verske pravljice in ki pripoveduje, kako so nekoč narodi živeli v Mali Aziji in Egiptu in kaj so verjeli, da je čista in gola resnica.

Dozdaj je bila država Tennessee edina država v Uniji, ki je sprejela tak zakon, dasiravno učinkujejo zaključki državnega šolskega sveta v Floridi in Severni Karolini, kot ta postava v državi Tennessee.

Za stvar se je zavzela Unija za ameriške civilne svobodščine. In tako se je stvar razvila, da pride ta zakon pred sodišče in se dožene, ako je ustaven. J. T. Scopes, profesor biologije (nauk o življenju), je obtožen, da je učil na srednji šoli Rhea Central v Daytonu, Tenn., nauk o evoluciji ali razvoju.

Solski superintendent, predsednik šolskega odbora v Daytonu in celo biznismani v tem mestu so pripravili položiti poročstvo za Scopesa. Razume se, ako bo tožba izgubljena, da se bo nadaljevala do najvišjega sodišča. Tožba je vložena na podlagi 14. ustavnega amendmenta, češ, da ta zakon krši ta amendment, ker oropa učitelja si zaslužiti za prehranitev, ne da bi se stvar rešila v smislu postav.

To so suhi fakti o stvari.

Komaj je William J. Bryan, večni predsedniški kandidat demokratične stranke, izvedel, da se pripravlja pred sodiščem preizkušnja, ali je zakon ustaven, ki prepoveduje poduk o evoluciji v javnih šolah in učiliščih, ki prejemaajo podporo od države, se je ponudil za prostovoljnega zagovornika in obenem je podal dolgo izjavo, v kateri je stokal, kako je vedno več študentov, ki verjamejo še v biblijo in osebnega Boga. V svoji sveti jezi je pa Bryan dodal, da roka, ki napiše učiteljev mezdni ček, vlada tudi šole.

Preden se Bryanu pove, kdo je in kaj je, naj mu služi v poduk, da roka, ki napiše učiteljev mezdni ček, ne da denarja, da se lahko napiše ček. Denar da ljudstvo in ne človek, ki piše plačilne čeke za učitelje. Ljudstvo da celo denar, da preje na tisti lepo plačo, ki piše učiteljske plačilne čeke.

Iz tega sledi, da nimajo Bryan ali njegovi somišljeniki odločati, kaj se bo v šoli učilo, ampak ljudstvo, ki tudi vzdržuje "roko," ki piše čeke.

Ta zakon, ki ga je sprejela zakonodajna zbornica v državi Tennessee, ni protustaven samo zaraditega, ker jemlje pravico učiteljem do zaslužka brez postavnega postopanja, ampak ker krši svobodo govora in vesti.

Znanost ni vera! To bi moral vedeti tudi sladkobesedni Bryan. Znanost verjame samo v to, zakar ima nepobitne dokaze. Vera pa pomeni, da človek verjame nekaj, za kar ni prav nobenih dokazov. Očetje Ameriške republike so prav dobro vedeli, ko so delali ustavo, zakaj so v nji vzpostavili svobodo govora kot neomajno pravico. Dobro so vedeli, da se bodo kasneje pojavili duševni pritlikavci, ki bodo hoteli sprejeti na korist gotovemu sloju postav, ki imajo namen podnjati življenje nepotrebne-mu sloju, kateremu je evolucija utisnila znamenje smrti na čelo. In da se kaj takega ne zgodi, so sprejeli svobodo govora kot neomajno pravico in izrekli, da se ne sme nobeno veroizpovedanje sprejeti za vladajoče.

Ta zakon pa zahteva, da se zaradi vere prepove znanstveni nauk o evoluciji. To je menda dovolj jasno, da je zakon protustaven.

SLIKE IZ NASELINO

Chisholm, Minn. — Kmalu bo leto, kar so has posejili nekateri sokoli in sokolice iz Chicago. Vri Slovenci in Slovenke so pokazali svoje zmoglosti, o čemur se je izrazilo tisoč udeležencev, ne samo Slovencev, temveč tudi občinstva druge narodnosti, ki je hvalilo fini nastop.

Dne 24. maja pa s sporazumom društva Sokol št. 20 S. N. P. J. (To društvo bo obhajalo slavnost dvajsetletnice) na Ely gredo chisholmski Sokoli in Sokolice na Ely. Ne bom hvalil njih zmoglosti naprej, občinstvo se bo samo lahko o tem prepričalo.

Nedavno so chisholmski sokoli v St. Paulu, Minn., dobili nagrado, kamor so bili povabljeni k tekmi. Dne 24. maja, ko bo prireditelj v lepi dvorani Washington Auditorium na Elyju, kot čemuje, gre tudi pevski zbor iz Eveletha. Pevci zbora "Slovenci" so zadnje čase zelo uspešni, dobili so lahkave pohvale v navzočnosti tisočerega občinstva na Evelethu kakor na Virginiji, kamor so bili povabljeni v oddotne šolske dvorane ter so zapeli slovenske in druge pesmi pred številnim občinstvom. Občinstvo na Ely bo dne 24. maja torej slišalo tudi zbor iz Eveletha. Zato na svidenje vsi dne 24. maja na Ely. — Louis Novak.

Granger, Iowa. — "The Evening Tribune News" v Des Moinesu, Iowa, je dne 9. maja prinela poročilo, da je trgovska komisija v Washingtonu dala odredbo, da se takoj zniža prevoznina premoga iz Kolorada in Novih Mehike v Nebraska, Južno Dakoto, Iowo in Kansas. Komisija je dala železniškim družbam devetdeset dni časa, da stopi ta odredba v veljavo.

Ta odredba trgovske komisije ni bila izdana zato, da bi ljudstvo dobilo premog bolj poceni, in komisija tudi nerada škoduje železniškim družbam za znižanje cen na prevoznini, razun če jo prisilijo razmere. V Iowi je sedaj čez polovico jam zaprtih, ostale delajo po eno do tri dni na teden. V Kansasu menda ni nič na boljšem, torej je nepotrebno vstopiti premog iz Kolorada, ko je tu čez polovico premogarjev brez dela, ostali pa so zaposleni komaj po par dni na teden. V Iowi prodajajo največ premoga, ki ga dobi iz Zapadne Virginije in Kentuckija, ker prodajajo ta premog bolj poceni kakor onega, ki je bil tu nakopan.

Če pomislimo na odredbo železniške komisije, je gotovo stavka premogarjev v West Virginiji učinkovita, zato je znižala komisija prevoznino na premog iz Kolorada, da bodo premogovne družbe potisnile ob tla premogarsko organizacijo v Iowi, Kansasu in Koloradu. V neunijskih rudnikih kopajo premog po neverjetno nizkih cenah.

Dne 9. maja je bilo v "Capper's Weekly" poročilo (najbrž kakega mešetarja s premogom), da stane voz za 35 ton premoga, nakopane v Koloradu, pri ceni \$95.56, medtem ko stane voznja premoga iz Kolorada vzhodno stran Kansasa \$217.88. Najbolj zanimivo je zgorajšnje poročilo, ki pove, kak zaslužek morajo imeti premogarji po neunijskih jamah v Koloradu, če prodajajo pri jami premog po take nizki ceni, ko ima pri tem gotovo še kompanija precej lep zaslužek.

Ako so že sedaj tako nizke plače, po neunijskih rudnikih, kako beraško bi bile šele tedaj, če bi po krivdi teh neunijskih premogarjev propadla sedanja premogarska organizacija, ker se nečje organizirati v nji, da bi si zagotovili krajši delavni čas in boljše plačo. Nič ni slabšega za rudarje kakor garati po deset do dvanaest ur na dan pod zemljo.

Mogoče bo kdo rekel: "Ja, saj smo že poskusili, pa ni šlo!" Nobeno drevo ne pade s enim mahom sekire. Zato ni takoj vsaga pastiti v nemar. Čeprav sedaj neorganizirani, naj bodo prepričani, da gre premogarski organizaciji hvala, da jim še bolj ne pristrižejo plače. Če ta organizacija propade, bo v premogovih jamah prava sušnost zaradi lakomnosti premogovnih družb.

Poglejmo, kako so složni kapitalisti. Hitro so znižali prevoznino na premog iz Kolorada, ker so šli rudarji v West Virginijo na stavko in od tam ne dobijo premoga, kolikor ga potrebujejo. Zato hočejo na vsak način do-

bi sedaj premog iz Kolorada, da bodo še bolj izstradali unijske premogarje in s lahkoto uničili premogarsko unijo.

Premogarji v Koloradu in drugod, ki se niste v organizaciji, imate sedaj čas, da preprečite kapitalistom nakano, s katero so se vmišlili uničiti rudarsko organizacijo. Pridružite se stavkoječim rudarjem v West Virginiji, stopite v U. M. W. of A., da s tem izboljšate sebi in rudarjem v West Virginiji delavne pogoje. Prepričan sem, da bo z vami stalo vse organizirano delavstvo Združenih držav.

Po poročilih raznih rudarjev, ki pridejo iz Kolorada, se alihi, kako so ograjene naselbine in zastražene, kjer niso rudarji organizirani. Delavstvo mora živeti kakor v ujetništvu, da še prijatelji ne smejo priti na obisk brez dovoljenja kompanijske straže.

Naj omenim še nekaj. Večkrat smo čitali v časopisih, da je John D. Rockefeller podaril po pol milijona dolarjev raznim cerkvam in takozvanim dobrodelnim zavodom. Lahko je deliti denar za take ustanove, če pa tako nesramno nižajo plače delavcem. Delavske družine ne morejo siliti živeti v pomankljaj in revščini. Sicer pa tudi Rockefeller ni tako brezmišeln, da bi dal kar pol milijona na enkrat za dobrodelne ustanove, če njemu ne koristijo.

Da se vse to prepriči, je najboljše, da se premogarji v Koloradu organizirajo, posebno sedaj, ko so se kapitalisti zakleli, da zadržijo vse delavske organizacije v Ameriki.

Pripravimo se tudi za prihodnje volitve. Šole imamo dovolj, da s "nagradi prijatelja, kaznuj sovražnika" ne bo nič. Unijske voditelje, ki imajo to geslo, je treba zamenjati s takimi, ki verujejo v delavsko politično organizacijo. Za vzgled naj nam bo stara Mehika, ki ima delavsko vlado. — Frank Smerdu.

Muzej aramote

(Konec.)

Ko stopiš na krov proklete stare luke, ti najprvo pade v oči velik kamen, ki leži na debelih brunih sredi krova. Kamen ima na vrhu vdolan železen obroč. Katagor ti pove, da kamen tehtja 2000 funtov in nanj so prikljepli po 20 do 30 jetnikov hkratu, kadar ni bilo več prostora v celicah za "živo blago".

Nato opaziš na kupe verig in okovov s težkimi železnimi krogli, katere so jetniki vlekli za seboj. Okovi tehtajo od sedem do 56 funtov. Dalje vidiš "vžigalno železo", s katerimi — razbeljenimi v ognju — so vžgali vsakemu jetniku kazensko znamenje puščice na dlan roke. Na krovu leže tudi ogromne železne krogle. Jetniki, ki so se kaj pregrešili na ladji, so za kazen vlekli te krogle na nogah po krovu vsak dan eno uro. Druga naprava za postreženo kazen je bodičast ovrtnik, ki je umoril marsikatero jetnika. Ob ograji krova stoni "flogging frame", pravokoten lesen okvir, na katerega so z železjem pričvrstili jetnika in ga tepli po nagem hrbtu. Zraven so biči iz jermenčkov, ki imajo na koncu svinčene kroglice. Mnogi atomak je izdahnul pod udarci na tem "framu". Izbičanega jetnika so potem nesli vsega krvavega na zadnji konec krova, kjer stoji "coffin bath", to je tržna kopel. To ime ima radi tega, ker je — globoka banja s pločevino od znotraj — bila marsikomu obenem truga, ko so ga vrgli v slano morsko vodo, s katero so napolnili banjo. Pretepali in mučili na ta način so moške in ženske.

Najbolj satanska mučilna naprava pa je "Iron maiden" (železna deklica), ki se zdaj stoji pri jamboru na sprednjem koncu krova nad kabinami kapitana in pazniškega obojca. To je lesena figura z ženskimi obrazom in od zunaj je okovana z železom. Figura je votla. Odpre se spredaj na dve strani in na obojih vratih so po tri dolgi, spica-asti žebli, ki so se zapirali v človeka, kadar so ga tlačili v votlino in zaprli vrata. Hrbtne stene votline je vsa oguljena od nesrečnih ljudi, ki so se tlačali tja, da bi se ubranili žebjev.

V krovih kabinah, v katerih so bivali stražniki in drugo kapitanovo obojce, je na kupe starih dokumentov, bledih rokopi-sov z uradnimi pečati in podpisi

sodnih uradnikov — neme prič-smrtnih in zapornih obsodb in drugih infamnih odredb. Tam je tudi knjiga z imeni jetnikov, seznam eksekucij in smrtnih alu-žajev na ladji. Zadnji so bili vaskdanji. Zapiaki kažejo, da je na tisoče jetnikov umrlo na morju. Navadno je umrli tretji-na kazencev med potjo. Pot iz Anglije v Avstralijo je trajala devet mesecev in nadčloveško moč je imel oni, ki je kljub vsem šikanam in mučenju prišel zdrav v kazensko kolonijo.

Prava zona te pa obide, ko prideš po stopnicah v medkrovje. Tu so celice na obeh straneh. Nisem jih štel, a zdi se mi, da jih je po 20 na vsaki strani. V ozkih vratih, zapahnenih z težkimi železnimi zapahi, je majhna štiriozglata luknja, skozi katero so dajali jetnikom hrano. Celice so majhne; toliko da se en sam človek dobro iztegne po podu. V njih so pa bili navadno po tri, včasih pa tudi po šest mož, ki so ležali na golih tleh. Težko si je predstavljati muke, ki jih je trpel človek, ko je cele mesece sedel in ležal v teh malih; temnih in vlažnih luknjah.

V vsaki celici se nahaja voščena figura kakega znamenitega jetnika, ki je nekoč gnll tukaj. V prvi vidiš postavo Georga Lovelessa iz Dorchesterja, ki je organiziral kmetске težake v letu 1804 v družbi svojega brata Jamesa in štirih drugih delavcev z namenom, da izvojujejo en šilling več plače na teden. Za ta "strašen zločin" je bil poslan v Avstralijo za sedem let! Bil je s svojimi tovariši vred prvi unijski organizator in mučenik za delavsko stvar v Angliji. Loveless je bil samo tri leta v Avstraliji. Afera je izvala tako nezadovoljnost na Anglskem, da je bil kralj primoran pomilostiti vse šestorico in vrnilo so se domov svobodni.

Na zadnjem koncu prvega medkrova je "Tiger's Den", velik prostor z debelim železnim omrežjem v ospredju. Tu so zapirali najkrovolonejšje in napol zblaznele kazence, ki so se med seboj pretepali s pestmi, grizli in si pulili lase, medtem ko so čuvali streljali nad njihovimi glavami, da so jih še bolj dražili. Po dvajset mož je bilo včasih zaprtih v tem "tigrskem brlogu". Voščene figure v tej luknji predstavljajo umor kapitana Pricea, največjega krovloka, kar je bilo poveljnikov ladje, Price je bil ubit 26. marca 1857. v kamentolomih Williamston blizu Melbournea v Avstraliji. Ubili so ga kazenci iz mlačevanja in sedem je bilo potem obešenih.

V prvem medkrovju se nahaja tudi jetniška kapela in bolnišnica. Najbolj pokorne jetnike so ob nedeljah pripeljali sem, zapahnil vrata za njimi, zunaj je pa stal duhoven in jim pridigal ter prepeval himne skozi luknjo v durih.

Po stopnicah greš v drugo medkrovje, ki je na dnu ladje. Zda si šele v pravem peklu. Tu so imeli do smrtne jetnike in pa take, ki so na ladji kršili discipline. Celice so vlažne in tla so izgledana od železnih verig ter večnega stopicanja nesrečnikov. Na sprednjem koncu sta dve "črni luknji" — oski celici brez odprtine v durih. Nepokorne jetnike so tu zapirali od enega dneva do sto dni za kak malenkosten pogrešek. Jetnik je bil v absolutni temi in ležal je nagnjen na steno. Navadno se je zadušil, če ni prež zblaznel. Nadalje vidiš smrtno celico, v kateri je par dni prebil jetnik, predno so ga na krovu obesili in vrgli njegovo truplo v morje.

Najžalostnejša voščena figura v celicah spodnjega medkrova je majhna, suhljata ženska, poleg katere stoji droban deček. To je mrs. Elizabeth Stott s sinom. Ponaredila je tri bankovce po en funt sterlingov (približno \$15 ameriške veljave) in za ta prestopek je bila obsodjena na smrt, kasneje pa pomilostena in poslana v Avstralijo za celo življenje. Kaznenke so smele vzeti svoje otroke seboj, ki so potem ležali in trohneli v temnih vlažnih luknjah. Istočasno kot mrs. Stott je bilo na "Success" še 34 žensk.

Zanimiva figura je William Jones, ki je imel pridevek "Black Bill". V jetništvu je bil 22 let prvič radi nameravanega poigra in drugič, ker je enkrat ušel iz kazenske kolonije v Avstraliji. Ko je prestal kazni, je postal trgovec v Sydneyu. Moč je umrl v visoki starosti 98 let 2. junija 1921. Bil je zadnji jetnik s "Sue-

ZARKOMET

Bolje ni moglo priti.

Trinajsti apostelj Bryan je s svojo temno propagando dose-gel, da je država Tennessee spre-jela zakon, ki prepoveduje pou-čevanje resnice o razvoju člove-ka v javnih šolah. Te dni je neki profesor prezlil sajasti zakon in povedal dijakom to, kar je res, da je človek produkt milijonlet-nega razvoja, ne pa enodnevnega stvarjenja.

Profesor je bil aretiran in en-krat letos se vrši proces, kakr-šnega še ni bilo v 20. stoletju. Pred sodiščem se bosta kresali veda in biblija. Največji ameri-ški učenjak nastopijo nedvomno kot priče in ne bo jim težko me-riti se z Bryanovo brigado. Prav, da je enkrat prišlo do tega!

Morda se še snidemo.

Župnik Trunk ni fanatik Ka-zimirjeve in Brenove sorte. Lah-ko se motim, zaenkrat pa kaže, da ni. On sicer še ne verjame, da je razvoj človeka ugotovljeno dejstvo, vendar pa se ne boji te-ga dejstva, in če jutri pride nje-mu zadovoljiv dokaz evolucije, bo on mirno spal. Trunk slu-ti, da veda zmaguje in je priprav-ljen na posledice. "Kdo pa stoji za evolucijo?" vpraša g. Trunk. Njegov odgovor je: Bog. Well, tu je točka, o kateri se lahko ar-gumentira. Vprašanje je, kaj si Trunk predstavlja z besedo Bog. Ali je to naravna sila?

G. Trunk mora priznati, da o bibličnem Bogu tu ne sme biti govora. Kajti biblični Bog se tu-di razvija. V bibličnih časih je bil drugačen kot je danes. Raz-vija se s človeštvom vred!

Se podamo!

Pogrebniške slavnosti pogreb-nikovih skupin pogrebnirove-jednote nas absolutno posekajo. Napredna društva ne morejo še letos proslavljati tridesetletnic...

Pertinentna vprašanja.

Ali ni Hindenburg morda dr-žal figo v žepu, ko je prisegal na ustavo republike?

V Belgradu je megla.

Gospodine minister Ninčič je rekel ta teden, da se ne boji ko-munistov. Katerih komunistov?

Dogodek št. 73.

Sledečemu dogodku v neki pennsylvanski naselbini sem bil sam priča. Zidali so hišo božjo. Nekega dne se ustavi pred cer-kvijo velik voz z dvema konje-ma. Na vozu je bil zaboj. V zabo-ju je bil sv. Florijan, patron no-ve cerkve. Može dvignejo zaboj in ga postavijo k stopnicam. Župnik prinese klešče in železne droge, vrže sukno s sebe in zač-ne odpirati zaboj. Najprvo odtr-ga pokrov z drogom. Pokaže se slama. Župnik odgrne slamo in jo meče na tla. Tedaj se pokaže ves av. Florijan, ki je ležal na hrbtu v zaboju. Nesreča pa ni počivala. Sosed Italijan je imel velikega kozla, ki se je pasel v bližini. Kozel opazi slamo in pri-de vohat. Župnik je hud in odga-nja kozla najprej s trdo besedo, ker se pa bradač ni zmenil, mu je zagnal kos deske pod noge. Kozel se odmakne za tri korake, obrne glavo malo vstran, potem pa se zakadi v župnika. Ta prime žival za rogove in nekaj časa sta plesala čardaš. Kozel se zakadi še enkrat, tedaj pa župnik urno odnese pete v cerkev. Zmagovi-ta mreina je zadovoljno mulila slamo, dokler ni prišel italijan-ski deček in odpeljal kozla brez težave domov. Jaz sem pa stal na bližnjem vogalu in se smejal. — R. Krayn, Pa.

K. T. B.

cessa" in edini izmed 160.000, ki je živel tako dolgo.

Ko si videl zadnjo celico in stopil na svez zrak na krovu ter pohitel na breg, smeš zaključiti, da je popolnoma prav, da kapitan Smith kaže ta muzej aramo-te in barbarizma sedanji genera-ciji. Anglijo je morda danes sram, da še živi spomin na njeno krivniško polpreteklost, a to ni glavno. Ladja pove bolj živo kot sto predavateljev in tisoč knjig, da njena nesramna kariera ni bila zastoj. Mogoče se zato i-menuje "Success" (napredek)! Ladja je doživela, da je Anglija deloma popravila svoje zločine zadnjih stoletij — in prej ko mi-ne prihodnjih sto let, bodo po-naravnani ostali zločini. Rabelski režimi morajo izginiti s tega sveta. — J. M.

RAZNE VESTI

ALI BO KAJ POMAGALO.

Poljedelski tajnik obeta zapreti
žitno borzo.

Washington, D. C. — Razme-
na na borzi so postale take, da so
tehtale preiskavo. Kakor so i-
niti žitni ulanti pridolano
s polja pospravljen žito pod
vajo kontrolo, je prišla igra na
blaga med sabo. Najbolj divje
terminske kupčije so se vršile na
poljedelski borzi.

Pšenice je na pr. več v deželj,
t je dežela potrebuje. Kljubte-
nu se je navijala cena navzgor,
t je pšenice ni na trgu. Tako
je bilo s koruzo, ječme-
nem, rižo in drugimi žiti. Tako
je živili za ljudsko prehrano
je jzavalo splošno ogorče-
je. Končno so tudi nato igraje-
je postale pozorni v poljedel-
skem departmantu, kajti prote-
ti so prihajali od vseh strani.

Poljedelski departament je od-
del preiskavo, to se pravi, da je
delal preiskovalce na lice me-
ta, da mu poročajo o razmerah.
Poljedelski tajnik Jardine zdaj
javlja, ako se razmere ne spre-
me, da bo zapri borzo, posebno
na borzo v Chicagu. Dalje pravi,
da bo priporočil, da se Capper-
incherjev zakon še bolj pospri-
ti. Te postavljajo na nastopili pri-
tni žitni interesi in privilegiji,
t je bila pred kongresom.

Te izjave poljedelskega tajni-
ka značijo, da so žitni spekulanti
krili to postavbo s spekulacijo
na borzi.

Terminske kupčije z žitom so
potrebne in poljedelski tajnik
je izrazil res nekaj pametnega,
t zapre vse borze.

BOLGARSKA BELA GARDA MORI IN ROPA.

Moskva, 12. maja. — Odbor
mednarodne rdeče pomoči je po-
l bolgarski vladi pismen pro-
st proti persekuciji onih, ki so
bili pomožno akcijo za žrtve
tega režima, predvsem za pro-
sekuciji Dimitrova Mihajlo-
vi, ki je imel razdeliti med dru-
gine aretiranih in ustreljenih žr-
tev vso 50000. Ta denar, ki je
bil nabran med delavci raznih
del, je policijska vlada v So-
li konfiscirala.

Mednarodna rdeča pomoč za-
teva zaplenjen denar, ki se naj-
p bolgarski učiteljski orga-
nizaciji v svrhu razdelitve med
mladine prizadetih žrtv belega
vojaka. Razne sekcije Medna-
rodne rdeče pomoči bodo nade-
vale s pomožno akcijo v Bol-
gariji nazivlje strahovladi bol-
garske buržoazije.

VITRES NA KITAJSKEM ZA- HTEVAL MNOGO ŽRTEV.

Močilo pravi, da je bilo 6500
ubitih in 100,000 ljudi je osta-
lo brez strehe.

Peking, 15. maja. — Pomožna
komisija, ki se je vrnila iz pro-
vine Junan, poroča, da je potes
marca usmrtil 6500 oseb v
bilfu. Vse hiše so v razvalinah.
Kajar je uničil, kar je ostalo po
stresu. Stevilo prizadetih znaša
oko 100,000.

USPEH ZADRUGE.

New York, N. Y. — Med 2767
nov Britsko-kanadskega za-
ručnega društva bo razdeljenih
22,000. To pomeni, da so si čla-
na svojim nakupovanjem v za-
ručni prihranili dvanajst odstot-
ov. Člani so večinoma rudarji,
t so zdaj na stavki proti British
Empire Steel kompaniji. Zadruga
je pridoliva vedno več članov,
t rudarji so sprevideli, da je
kompanija vzdržala svoje proda-
ne zaradi tega, da so si bili ru-
darji vedno dolžni in niso bili
pomožni za obrambno akcijo na-
ram nji.

Te povabljeni k razporečni
razpravi.

London, 15. maja. — Več lon-
onskih gospodov in dam, ki so
red nekaj leti prisostvovali po-
di odličnega para v cerkvi sv.
Margarete, se je včeraj začudi-
lo, ko so prejeli od takratne ne-
te pismeno vabilo, nadi pride-
t označenega dne na sodišče in
sostrejujejo njeni razporeki.
Te jih zagotavlja, da bo razpo-
reka veliko zanimivejša kot je
proka z dolgočasnimi cere-
monijami in godbo.

V KROJAŠKI DELAVNICI V PORT CHESTERJU POČI- VA DELO.

Port Chester, N. Y. — V kro-
jaški delavnici M & H Shop je
izbruhnila stavka, ki je popolno-
ma ustavila vse delo v nji. Last-
nik delavnice se je rogal organi-
zatorju, ko mu je rekel, da je
organizacija Amalgamated Clo-
thing Workers Union pridobila
delavce. Ampak zdaj se smeje
organizacija. Organizacija kro-
jaških delavcev pridobiva vedno
več terena v krojaških delavni-
cah v tem mestu. Podjetniki, ki
so zapustili New York, da bodo
ložje delali z neorganiziranimi
delavci, bodo kmalu prišli do
spoznanja, da jim beg iz New
Yorka ni prav nič pomagal.

Iznajditelj "solne peči" se je
usmrtil.

Redwood City, Cal. — Profe-
sor Marcel C. Moreau, izumitelj
"solne peči", katera lovi soln-
ne žarke in proizvaja iz njih
vino, je mrtev. Našli so ga
poleg šotora, v katerem je stala
njegova iznajdba. Moreau je iz-
polnil peč do stopnje, ko je že iz-
žarevala silno vročino. Zakaj je
šel v smrt, je še uganka.

Pomen bolečine

Ni ga človeka, ki ne bi pozna-
val občutka bolečine v večji ali
manjši meri. Navadno se spo-
znamo s tem neugodnim in do-
stikrat ustrahujočim simpto-
mom potem lastnega trpljenja;
večkrat pa tudi trpljenje drugih
vzbuja v nas uvaževanje in celo
spoštovanje za bolečino? Kaj pa
je pravzaprav bolečina? Kaj pa
je zanimivem radio-predavanju
je federalni zdravstveni urad govo-
ril o pomenu bolečine. Ona je
blagodejna kot svaričen znak bo-
lezni; pač je tudi mnogo boleznj,
pred katerimi nas ne svari ni-
kaka bolečina.

Bolezen je poseben občutek, ki
se pojavlja v telesu živega bitja.
Ta občutek lahko sega, kar se ti-
če intenzivnosti, od lahkega ne-
ugodnega razpoloženja do skraj-
ne muke. Bolečina je znak ali
simptom, ki izvirja iz kakega ne-
reda v pravilnem delovanju te-
lesnega ustroja ali pa iz boleznj
oziroma iz nasilne poškodbe.
Skratka, bolečina je znamenje,
da neke ni nekaj prav. Morda
gre za resno stvar, ali pa za ma-
lenkost. Bolečina je posebno sva-
rilno čutilo, s katerim je narava
obdarovala živa bitja, da obva-
ruje in zaščiti posameznika in
ves rod. Ona je zato zdrava du-
ševna reakcija na telesno slabost.

Razna zanimiva dejstva o bo-
lečini so precej dobro znana, ali
ne primerno uvaževana. Na pri-
mer, mnoge ženske prenašajo
bolečine z mnogo manj jadrkova-
nja kot večina moških. Občutek
boli se nahaja že pri primitivnih
bitjih, ali razvil se je v človeku,
dokler ni postal čim dalje bolj
pogost in važen. Deloma je to
pripišati dejstvu, da se človek
zaveda, kaj bolečina pomenja.
Poleg tega pa sedanj način živ-
ljenja in dela izpostavlja člove-
ka poškodbam in tako tudi bo-
lečinam veliko več kot nekdanj.

Bolečina ni sama na sebi bo-
lezen, ampak znak, da je um
spoznal prisotnost boleznj. Tako
zobobol navadno označuje, da je
zob gnil ali okužen. Tedaj ni tre-
ba le takojšnje od pomoči s stra-
ni zobozdravnika, ampak treba
obvarovati se tudi za bodočnost.
Moder človek si daje preiskati
svoje zobe v rednih presledkih,
ne da bi čakal, da mu bolečina
naznani, da je skrajni čas za od-
pomoč.

Bolečine vsled neprebavnosti
so svarilo proti rabi neprimerne
hrane in preneglemu obedova-
nju. Tuptam so te bolečine
predznak resnejših težav. Na
vsek način so svarilo, ki se ne
ame prezirati. Ako pravila pa-
hrane ne odpravi teh bolečin, po-
tem je skrajni čas, da se človek
da preiskati in lečiti od dobrega
zdravnika. Domači leki nudijo le
začasno od pomoči in zakrivajo
važno svarilo, ki ga daje boleči-
na.

Glavoboli so dostikrat znak, da
se telo upovrja proti nezmernosti
v jedi in pijači. Glavobol utegne
biti tudi posledica prevelikega
napora oči ali drugih vzrokov. V
nekaterih slučajih so znak kake
resne boleznj — kot na pr. neka-
terih boleznj možganov, vidnega
živca, nevarne brezkrvnosti in
drugih boleznj. Kdor stalno trpi
na glavobol, ima vedno pred se-
boj rdeči varnostni signal, ki ga
boj rdeči varnostni signal, ki ga

svari, naj pazi. Celo bolečine
vsled solnčnih opeklin, četudi
razmeroma malenkostne važno-
sti, so svarilo, da koža ne prene-
se prehitrega in predolga izpo-
stavljanja močnim solnčnim žar-
kom.

Ako občutimo velike bolečine,
to še ne pomenja, da mora biti
nered ali poškodba v telesu pri-
merno velika; ravnotako mala
bolečina ne pomenja, da gre za
malo stvar. Imamo jako mnogo
nevarnih boleznj, pri katerih
sploh ni nikakih bolečin ali jih
je tako malo, da jih človek presi-
ra. Tako imamo dostikrat sluča-
je naglih napadov vnetja slepi-
ča (appendicitis), pri katerih ni
bolečin, ni večje temperature ni
hitrejšega utripanja — dasi pra-
viloma ni temu tako. Tuberkulo-
za je dostikrat brez bolečin. Sva-
rilo bolečine utegne biti popolno-
ma odnošna v jako hudem slu-
čaju davice.

Notranji organi, kot želodec,
srce in obisti, niso dobro opre-
mljeni za oddajo bolečinahkhi sva-
ril. Radi tega so mnoge resne bo-
lezni teh organov brez vsakih
bolečin. Hud, ali dostikrat začu-
sen glavobol utegne biti ali pa
ne utegne biti pomemben, ali
obistna bolezen, ki je znana pod
imenom Brightove boleznj in pri
kateri ni prav nikakih bolečin,
je vedno nevarna in utegne biti
smrtonosna.

Počasi, ali stalno rastoči ade-
noidi, ki zapirajo otrokovo nosno
dihanje, se redkokdaj pojavljajo
z bolečinami. Vendarle škoda, ki
je povzročuje, je velika. Iz ta-
ga je razvidno, da je bolečina al-
ter jako vredno svarilo, kadar je
prisotna, da pa utegne biti po-
polnoma odsotna v nekaterih ja-
ko nevarnih boleznih. Vendarle
se lahko reče, da devetdeset od-
sto vseh boleznj začne z boleči-
nami ali pa se pojavlja potom bo-
lečin v teku svojega razvoja.

V splošnem imamo dvoje vr-
ste bolečin. Eno imenujemo ob-
jektivno bolečino, t. j. tako, ki
je povzroča resnična poškodba,
bolezen ali nered telesne funkci-
je. Druga je subjektivna, t. j.
taka bolečina, za katero ni jas-
nega vzroka. Pri razlaganju bo-
lečine treba namreč jemati v po-
šttev duševno stanje in stopinjo
boleznj bolnika, kakor tudi fi-
zične razmere.

Brezvestni ljudje so vedno pre-
govarjali občinstvo, da bolečina
vselej pomenja resno bolezen. Za-
to taki ljudje prodajajo drage,
nepotrebne in dostikrat škodljive
leke onim, ki jim je treba am-
nega zdravljenja. Sila sugestije
je taka, da mnogi ljudje trpijo
domišljenih bolečinah, čim pre-
čitaajo oglase ali premetne se-
stavljene vprašalne pole. Valed
tega je znano premnogo sluča-
jev, ko so ljudje sprejeli krive
nasvete in se podvrgli ničvredne-
mu zdravljenju, dočim je resni-
ni vzrok bolečin ostal nadalje
neodkrit in nepremagan.

Ljudje dostikrat prenašajo
bolečine s potrpečljivostjo v na-
di na skorajšnje zboljšanje. Me-
sto da bi bolnik poslušal svarilo
o nevarnosti in se obrnil za po-
moč k sposobnemu zdravniku, on
trpi nadalje. Med tem bolezen
kot tleči ogenj razjeda naprej in
postane čim dalje težje zdravlji-
va. Mnogi tudi mislijo, da je bo-
lečina in bolezen ista stvar, in
menijo, da je vse prav, čim jih
nič ne boli. Ali to utegne biti ja-
ko nevarna prevara, zlasti ko je
znano, da nekatere izmed naj-
hujših boleznj niso v spremstvu
bolečin.

Odrpaviti bolečine utegne biti
dostikrat jako negotova in sitna
stvar, ako je vir težave daleč
in nepristopen. Dostikrat boleči-
na ovira zdravljenje boleznj. Ta-
ko, na primer, v slučaju boleznj
členov je dostikrat nemogoče iz-
vrševati potrebno vajo vsled bo-
lečin, ker taka manipulacija po-
vzroča silne bolečine.

Bolečina navsezadnje je eno
izmed najvažnejših sredstev, ki
se ga narava poslužuje, da svari
človeka, da je nastalo motenje
v njegovem telesnem in dušev-
nem ravnesju. Bolečine s silo
obračajo pozornost na nevarnost
in se zato utegnejo preprečiti
razvoj boleznj. Bolečina kot sva-
rilo, ki kliče na pozor, je zato
koristen, četudi neugoden pojav.
Kdor hoče izogniti se bole-
činam, mora podvzeti potrebne
korake, da se izogne poškodbam
življenjskih tvorb, povzročenih od
boleznj. Ni zato treba čakati, do-
kier poškodba ne nastane, mar-
več treba preprečiti njen nastan-
ek. V to svrhu služi najbolj, a-
ko se človek da v rednih presle-
dkih preiskovati od zdravnika. —
F. L. B.

Vesti iz Jugoslavije

Zločin ali nesreča v Trnovem.
Zagonečna smrti livarja Banovca.
— Ljubljana, 28. aprila. Včeraj
zvečer ali tekot noči se je pri-
petil v Trnovem žalosten slučaj,
ki razburja valed svoje tajin-
stvenosti celo trnovsko pre-
dmetje, različne govorice pa so
nastale že tudi med prebivalci v
mestu. Zgodil se je namreč u-
mor, uboj ali pa nesreča — žr-
tev je 67letni livar Alojzij Banov-
ec, stanujoč v Vogelni ulici št. 5
v Trnovem, zaposlen v zvonar-
ni Strojnih tovarnih in livarni.

Banovec je obiskal, kakor obič-
ajno, po delu gostilno Škof v
Rečni ulici. Tamkaj je posedel do
1/9 zvečer, nakar je odšel proti
domu. Ker pa se do 11. ponoči ni
vrnil, se je domači lotila skrb.
20letna hčerka ga je šla zato is-
kat po mestu v lokale, kamor je
običajno zahajal, a ga ni našla.
Zjutraj na vse zgodaj je oddala
materjo povpraševati za očetom.
Okrog 1/6 sta prišli v gostilno
Škof, kjer sta izvedeli, da se je
oče sinoči nahajal tamkaj. Me-
neč, da je napravil tekom večera
morda kako nerodnost, sta šli tu-
di na polico, koder pa istotako
nista ničesar izvedeli.

Vrnili sta se, obe že v težki
slutnji. Na veliko začudenje sta
našli na površku na bregu Gra-
daščice, 40 metrov od zasilnega
mostička, ki vodi na desni breg,
pred hišami v Krakovem, oče-
tev dežnik in njegovo čopico. O-
beh predmetov kljub prejšnjemu
ogledovanju ob 6. zjutraj nista
opazili tamkaj. Ženski sta pre-
plašeni pričeli klicati na pomoč,
nakar so se kmalu zbrale na bre-
gu večje množice ljudi, ki so pri-
šle na dan z najrazličnejšimi u-
gibanji in domnevmi.

O slučaju je bilo seveda takoj
obveščeno tudi policijsko ravnat-
elstvo. Medtem so na desnem
bregu Gradaščice v Cerkveni u-
lici ljudje opazili tudi krvave sto-
pinje, vodeče v smeri proti Gra-
daščici iz dvorišča peka Marki-
ča. Na dvorišču samem pa se je
opazilo še cele luže krvi, v koli-
kari jih seveda že ni izpral nočni
naliv.

Policijska preiskava doslej še
ni dognala ničesar pozitivnega.
Meni se, da gre za nesrečo; raz-
ne okolščine, kakor dejstvo, da
se je našel dežnik in čopica ne-
srečnega na enem bregu Grada-
ščice, kri pa na nasprotnem, da
je stopinje na cesti in mlake kr-
vi na dvorišču, vse to pa tudi ne
izključuje zločina. V poštev pa
prihaja še neki težji moment, o
katerem danes še ne moremo po-
ročati. Vsekakor se bo dalo to-
čneje sklepati šele takrat, ko bo-
do našli truplo, katero je narasla
voda vrgla, ker so bile zatvornice
v Gradaščici odprte, po 50
metrih že v Ljubljanično strugo
in je odnesla s seboj. Na trupu
samem se bo dalo šele konstatir-
ati, ali se je zgodila samo ne-
sreča ali pa gre za zločin. Vseka-
kor pa diši slučaj močno po kri-
minalu.

Dve smrti obsojbi v Gospiću.
Jeseni leta 1923 sta se vrnila iz
Amerike Rade in Soka Rapajić,
ki sta dolgo vrsto let bivala v
Ameriki in si pridobila znatno
premoženje. Ker nista imela
lastne hiše, sta najela stanova-
nje pri sorodnici Stani Rapajić v
Bunjiću pri Gospiću. Rade Rapa-
jić je kmalu po vrnitvi v domo-
vino umrl. Sorodnica Stana je
sklenila, da se polasti premože-
nja vdove iz Amerike ter je
dne 10. jan. s pomočjo Vasa Ra-
pajića bogato vdovo umorila.
Mrtvo truplo sta zakopala na ne-
kem pašniku, kjer je bilo pozne-
je najdeno. Proti morilecema se
je vrnila te dni obravnava pred
sodnim stolom v Gospiću. Oba
obtožena sta bila obsojena v
smrt na vešalih.

Umrli v Ljubljani. Marija Gla-
van, posetnica, 54 let. — Fran-
čiška Izane, šivilja, 77 let. — Ja-
nez Škerjanc, posetnik, 74 let.
— Vit Kolar, krojaški pomoč-
nik, 17 let.

Voz pod vlakom. — Pri Povir-
ju na Primorskem je brzovlak
zasačil mlekarški voz na železni-
škem prelazu. Voz je vodil 60-
letni mlekar Andrej Viter. Vlak
je vse skupaj zrušil in povozil.
Truplo nesrečnega mlekarja je
bilo popolnoma raztrgano, isto-
tako konja.

Popravek. — V dopisu iz Mul-
berryja, Kans., dne 7. maja 1925
bi se tretji stavek, ki prične v
četrti vrsti, moral glasiti: Nisem
zastonj opazoval storklje, kako
je nabirala za svoje gnezdo. —
J. P.

Slovenska Narodna

Podpora Jednota

Ustanovljena 8. aprila 1904.

Glavni Stan: 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Ispravljalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calmar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Zelenikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauscher, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Kridmančič, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terrell, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrošič, Box 236, Moon Run, Pa.; Joseph Zorko, RFD. 2, Box 124, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kana, za Jugoslad. Frank Klan, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Alch, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Jolha Oren, 2639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2124 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6223 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši tako:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posla gl. predsednika in na analize: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVJE: Bolniške tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednake vobče se naslovje: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošljejo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prisrzi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Zelenikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, razen analize, oglaš, naročilna in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IZ PRIMORJA

Požari. V Šempasu pri Gorici je v noči od velikonočnega ponedeljka na torek zgorelo štirih posvetnikom več gospodarskih poslopij. Živino so pogoreli rešili, vendar trpe občutno škodo. — V noči od nedelje na velikonočni ponedeljek je zgorel v Reki pri Cerknem hlev pri hiši Podreke. Le hrabrim domačinom gre hvala, da se požar ni razširil na poslopja v sosesstvu.

V vodnjaku je utonil 70-letni starec Iv. Molderič na Vrdeli pri Tratu. Šel je na domači vrt za hišo, da bi se navžil svežega zraka. Ko je šel mimo vodnjaka, ga je obšla hipna slabost. Nagnil se je nazaj in padel v vodnjak. Našli so ga šele po par urah.

Obilneke volitve v Trnovem pri Kobaridu so prinesle listi domaćinov-Slovencev popolno zmago. Pašisti, ki so dolgo hodili okoli omahljivcev, so pogoreli in ostali z dolgimi nosovi.

Neobičajne smrti je umrl hlapec Gantar, uslužben pri idrijski posetnici Ani Gruden v Jel. Vrhu. Šel je po seno za živinsko krmo na senik, po neprevidnosti pa je padel v lijak za seno in oblašal v njem mrtev. Našli so ga šele nekaj ur potem, ko je izdihnil.

Sreča v nesreči. — Ob železniški progi Gorica-Trst se je 23. aprila igral dvestetni fantek Anton Pavlin iz Standreža. Mati, ki je bila zaposlena v bližini, ni opazila, da je deček splezal na tir. Ko je pridrel iz Gorice osebni vlak, je strojevodja pač zapazil na progi otroka, a bilo je že prepozno, da bi mogel še pravočasno ustaviti vlak. Mati je jokala in kričala, ko je otrok izginil pod vlakom. A skoraj bi lahko rekli, da se je zgodil čudež: ko je vlak že odšel in so dvignili otroka, je bil fantek živ in le malo opraskan. Zdravnik je ugotovil, da je otrok ostal nepoškodovan.

Strela je udarila na velikonočni ponedeljek v skupino 30 ljudi. Bilo je to na Saksonskem v Nemčiji v nekem gorovju. Mnogo izletnikov je šlo v hribe. Naenkrat nastane nevihta. V bližini neke trdnjave se zbere pod velikim hrastom 30 izletnikov. Strela udari v hrast in med ljudi. Več izletnikov takoj ubije, drugi so ranjeni. Skoraj vsi so izgubili dar govora. Mnogim se je oblačila užgala in so trpeli strahovite bolečine. Iz trdnjave so prihiteli vojniki in zdravniki na pomoč, da so ranjence takoj spravili v bolnico.

RAZNO

Nbv Haarmann. — Komaj je odšel eden v večnost, že se pojavlja grozeča senca njegovega dvojnika. . . Nemčija je žalostna dežela izrodov vojne: Denke in Haarmann sta ji napisala svedočanstva, kakršnih ne pomni zgodovina v preteklosti. In že gre po svetu glas, da ima Haarmann naslednika.

Kriminalna polcija v Berlinu je odkrila pri preiskovanju dveh podstrešnih prostorov v stanovanju 52-letnega brusarja nožev in škarij Albina Tanderskega čudne znake, ki kažejo na umore. Tanderski ni imel šene. Gospodinjše so mu ženske, vdove in dekleta, ki so čudovito hitro izginjale brez sledu. Varnostnim organom se je to začelo dozdevati sumljivo. Vdri so v njegovo stanovanje, kjer pa niso našli nič sumljivega. Zato pa je bilo temveč obtežilnega materiala na podstrežju. Na dolgih palcih in vrveh se je sušilo človeško meso, katero je bilo spravljeno tudi v prepariranih pločevinastih posodah. Kriminalna polcija je takoj dobila vtis, da je prišla na sled novemu množinskemu morilecu, toda Tanderski se je v svojo obrambo odrezal s besedami: "Menite, da ste izvolili novega Haarmanna, kaj? Ne boste, ne boste! Jaz nisem Nemec, temveč Poljak!"

Kaj je hotel mož s tem reči, je jasno. V stanovanjskih prostorih Tanderskega so našli agenti tudi celo zalogo nožev, med njimi mesarice, katere se poslužujejo mesarji za razsekavanje velikih komadov mesa. Poleg drugih predmetov mečejo na brusarja sum najdeni moški in ženski čevlji, katerih je spravila polcija skupaj kakih štirindvajset parov. Tanderski je imel skrito tudi celo vrsto dokumentov, ki še bolj povečavajo sum, da se je mož pečal s krvavo obrtjo ubijanja ljudi.

Polcija je ugotovila, da je v zadnjih letih imel Tanderski opraviti s 25imi služabnicami, ki so mu gospodinje. Kam so te ženske prišle, še ni ugotovljeno. Nekatere so oblasti izledile. Njihove izpovedi so take, da se bo moral Tanderski že ne glede na druge grehe zagovarjati pred sodiščem.

Agilirajte za "Prosveto"!

NA PRODAJ JE

160 akrov zemlje v državi Wisconsin, je 6 ur od Chicaga. Potrebujem denar takoj. Dajte mi vašo ponudbo, predno se proda na dražbi. Felch 4125 W. 26th Street, Chicago, Ill. Nisem agentov. (Adv.)

Ali želite znati pravilno pisati in štati angleško? Naročite si "Slovensko-angleško slovnico", katere je izdala in ima na prodaj Književna matica S. N. P. J.

Borgia! Kdor izgovori to ime, se spomni na najstarejše grozovitosti, ki jih je kdaj zagrešil človeški rod. Strah pred imenom Borgia je živ še danes, po tolikih stoletjih; saj ni čudno: Borgiaji so nosili skrat in tjaro, in zločin, ki ga zagreši najvišji cerkveni dostojanstvenik, se zdi narodu hujši in odvratnejši kakor zločin navadnega zemljana, zdi se mu svetoskrunstvo v najhujšem pomenu besede.

Ime rodbine Borgia, ki je zagrešila nešteto zločinov, je ostalo človeštvu v spominu in okoli njega se je v teku časa splel cel niz tajinstvenih, najhujših zločinov polnih legend.

Res je tudi ostali mogotci tiste dobe: Vicentiji in Sforze, Malateste in Baglioniji niso bili skoro nič manj okropljeni s krvjo; tudi ti so vladali z nožem in strupom; morili so iz zasede, ubijali vse in vsakogar, ki jim ni bil po volji. Toda Borgiaji so s svojimi zločinskimi rokami segli dalje, oni so zlorabili najsvetije svetinje, oni so bili zločinci na papeškem prestolu. Tega jim niso mogli oprostiti sodobniki in v tem leži vzrok, da se je groza

njih imena podedovala od roda do roda in je ostala še danes nezmanjšana.

Težko je govoriti danes o Borgiajih in razumeti psihologijo njihovih zločinskih navedb, ki bo ostala na veke zapisana v zgodovini na črnih straneh ekscitacijske človeške družbe. Dovoljeno pa naj nam bo, da navedemo olajševalne okoliščine o Lukreciji, ki jo je zgodovina in literatura očrnila kot enega izmed najhujših zločinov izvrškov človeštva.

Lukrecija, hči papeža Aleksandra VI., je ostavila za seboj spomin, ki se vrti malo okoli resničnosti. In ni čudno! Saj pa tudi nimamo danes niti ene njene slike, o kateri bi lahko trdili, da je avtentična. Zato si jo narod različno predstavlja; eni vidijo v njej pompozno polno matrono, drugi ji prisojajo zahrbtnostne oči in kačji pogled. Edini dokumeti pa, na katere se smemo zanesti, so v medalje vgravirane slike naše junakinje, ki jo kažejo z otroškim obrazom ljubkega profila, a malce tujega izraza. Lukrecija na teh slikah je bolj ljubka kot lepa in njeni razpleteni lasje, ki jih je opeval Ariost, njeno ljubkost le še podčrtujejo. Kdo bi si drznil misliti, da je bila ta čarobni otrok zmogel hladno-

krvno izvršiti vse strašne zločine, ki jih pripisujejo Lukreciji?

Če smemo verjeti tistim, ki so si nadeli nalogo, da očistijo omakelevani spomin Lukrecije Borgia, je bila papeževa hči vse prej kot zločinka, kakor nam jo prikazujejo "pristranski" zgodovinarji. Med tistimi, ki trdijo, da je Lukrecija nedolžna nad očitnimi zločini, se posebno odlikujejo nemška zgodovinarja: Alfred v Reumont in Ferdinand Gregorovius. Oba zgodovinarja sta si edina v tem, da je bila Lukrecija je žrtev okuženega zrak takratne dobe, priznava pa, da je bila poslušno orodje v rokah svojega brata in očeta. Njena volja je bila močnejša kot njena, in Lukrecija je bila kot vsaka ženska podvržena jakim vplivom. Okolica, v kateri je živela, je vplivala nanjo demoralizirajoče; že kot devetletna deklica je morala biti pokvarjena, če je količkar opazovala življenje svoje sedemdesetletne očeta, ki je živel pod vplivom krasne, a docela pokvarjene Julije Farneske.

Ko je bila Lukrecija stara dvanajst let, je stari Borgia že mislil na njeno moštvo. Zaročil jo je z nekim mladim Špancem; ali predno se je imela vršiti poroka,

je se zgodilo nekaj, kar je vneto tedanje osnove Borgiajev prestola: Rodriguez Borgia je namreč med tem postal papež, in za papeževu hčer ni bil primeren vsak mož. Aleksander VI. ji je v reanici našel novega moža; bil je to princ Sforza, gospodar Pesara in nečak milanskega vojvode. Lukrecije ni nihče vprašal, da-li je z njim zadovoljna.

Ta zakon ni trajal dolgo. Papež se je zeta kmalu naveličal in dal mu je vedeti, da mu ni več povšeči. Princ sprva ni hotel razumeti in to bi ga skoro stalo življenja. Le Lukreciji se je imel zahvaliti, da je srečno odnesel pe- papeževim krvnikom. Aleksander VI. je takoj nato imenoval komisijo pod vodstvom dveh kardinalov, in proglasil zakon za neveljaven.

Lukreciji je torej trebalo novega moža. Našli so ji ga v osebi nečaka Neapolkega kralja, ki je namenjeno mu vlogo prevzel brez navdušenja. "Nearečni mladenci", piše zgodovinar, "je prišel v Rim brez pompa in brez slehernega ceremonija, skoraj na skrivaj."

Alfonz je bil še mlad dečko; bil je prijazen in dobrončen človek, in sodobni kroničar piše, da tako lepega moža Rim še ni videl. Lukrecija je bila z njim zadovoljna, ali niso je pustili dolgo v miru. Najprej je papež sklenil, da se morata zakonska ločiti: Lukrecija naj bi ostala v Rimu, njen mož pa naj bi se vrnil v Neapel. Sebičnemu papeževemu sinu Cezarju pa še to ni bilo dovolj; drugi mož njegove sestre je bil njegovim načrtom prav tako na potu kot prvi in zato se ga je hotel čimprej iznebiti. Namera se mu je posrečila in neapelski princ je padel kot žrtev Cezarjeve vladodržne nature. Ali je Lukrecija pri umoru sodelovala, o tem so mnenja deljena; gotovo je le, da njena žalost za umorjenim soprogom ni bila niti dolgotrajna niti globoka.

Medtem je papež mislil že na novo ženitev in Lukrecija se očetovim željam ni mogla ali ni hotela upirati. Tretji njen mož je bil princ naslednik Ferrarski; bil je vdovec brez otrok; star 24 let.

15. januarja 1502. se je Lukrecija napotila na svoje novo mesto. Veliko spremstvo je šlo z njo, dolga vrsta viteзов v brokatu in zlatu in srebru. Lukrecijo je spremljal poslanik Ludivika XII. in njen brat Cezar Borgia.

Tisti, ki so Lukrecijo poznali, hvalijo njen veseli značaj. Seveda je imela mnogo sovražnikov, a tudi prijateljev ji ni manjkalo. Ti so jo branili in zagovarjali; oni pa so ji očitali njene grehe in zločine. Trdili so, da se je udeleževala najhujših zločinov, ki jih je prirejal njen oče. Največ ji je vedel očitati njen prvi mož Sforza; toda njegove očitke je treba sprejeti z rezervno. Če je bila Lukrecija res tako razuzdana in pokvarjena, je pač po precejšnjem delu njegove krivda, saj bi bil lahko vplival nanjo, dokler je bil še njen mož. Bo pač res, kot trdijo nekateri zgodovinarji, da je iz njega govorilo zgolj sovrašтво do nje.

Gotovo je, kakor smo omenili že splošno, da je bila doba, v kateri je živela Lukrecija, zelo pokvarjena, in ni čuda, da je morala biti pokvarjena tudi ona, saj je vsak človek otrok svoje dobe. Na dvoru papeža Aleksandra VI. se je plesalo in pelo skoraj vsak večer. Za mlado deklico je tak milje škodljiv; če pa vse te zunanje momente abstrahiramo, se nam njena podoba pokazuje v dosti simpatičnejši luči. Če bi Lukrecija ne imela Rodrigueza Borgia za očeta in Cezarja Borgia za brata in če bi živela v drugi, manj razuzdani dobi, bogzna, morda bi jo katoliška cerkev danes štela med svetnice.

ma, se nam njena podoba pokazuje v dosti simpatičnejši luči. Če bi Lukrecija ne imela Rodrigueza Borgia za očeta in Cezarja Borgia za brata in če bi živela v drugi, manj razuzdani dobi, bogzna, morda bi jo katoliška cerkev danes štela med svetnice.

PRODA SE

lepa dve stanovanjska iz opeke sezidana hiša. Spodaj je prodajalna kendarja, prodaja se vse na eno akupaj. Poslopje je na širokem lotu in v dobrem stanju. Ogledajte se na: 2739 So. Racine Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

NA PRODAJ

je dobrodošla grocerija na dobrem kraju. Najemnina je po ceni in prodaja v gotovini. Proda se po ceni, pridite takoj in vprašajte na: 1934 So. Racine Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričate, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladničarjem in v prodajalnih delnicah damo primeren postot pri večjih naročilih. Pišite za informacije na:

FRANK OGLAR,

8401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

VI.

V Poljanah so imeli sv. misijon.

Gospod Rajmund sicer ni bil prepričan o tem, da bi patri lazariati, katere je bil povabil da so prišli izpreobračati njegove župljane, zmogli v tem oziru kaj več nego on sam, a vedel je, da vidi v višjih krogih radi kaj takega, in če je šlo za to, da se prikupe svojim predstojnikom, je rad zatajil tudi svoje prepričanje. Imel je jasno svoj cilj pred očmi in vedel je, da ga doseže samo tedaj, če mu bodo na višjem mestu naklonjeni.

Počutil se on, gospodski sin, nikdar ni prav dobro med kmeti. Prva njegova služba, ki jo je imel, je bila v nekem mestecu na deželi. Ondi se je še rad družil z inteligenco, in čule so se v tistih časih iz njegovih ust večkrat besede:

"Kaj pa mislite! Jaz sem liberalen, zelo liberalen!"

In delo mu je dobro, če ga je kdo pohvalil radi tega...

Ker je živel lahkomišeln, niti opazil ni bil, da je začel pihati od zgoraj ostrejši veter. Šele, ko so ga iz mesta prestavili na kmete, kar je bilo zelo zelo podobno kazni, se mu je začelo svetlikati. Postal je pazljivši, previdnejši, in ko je bil apoznal, da mu ponašanje z liberalstvom ne donese dobička, ampak da mu lahko škodi, se je prelevil hipoma v zagriženega klerikala.

Postati kanonik in potem menda še prošt — to je bil od nekada njegov ideal. A dočim je bil prej negotov, po kateri poti bi prišel tako visoko, je zdaj hkratu vedel, kaj mu je storiti! In od tistih dob je s slepim fanatizmom izvrševal voljo svojih višjih in storil je to temraje, ker je pri tem lahko zadoščal tudi lastni vladodržnosti, ki mu je bila prirojena v jako obilni meri.

Tudi misijonarje je bil torej naročil zgolj iz politike. Dospeli so bili trije lazariati, sami dobri govorniki. Zlasti najmlajši izmed njih je znal govoriti tako na srce, da se je razlegalo vselej glasno ihtenje po cerkvi, kadar je bil on na prižnici. Glas njegov je bil rezek, presunljiv, njegova beseda pa tako prepričevalna, da se samo ljudje posebno zdravih živcev in krepke naravi niso dali omamiti po njem. Tako dozdaj Poljanec še nikdar nobeden ni bil naslikal peklenskih muk kakor ta mladi, goreči oznanjevalec besede božje, in marsikateri trdovratni grešnik je zdaj šele začutil prav potrebo, da si očisti in opere grešno dušo. Tri dni in tri noči so se ljudje gnetli okrog izpovednic, in neprenehoma se je čul jok, neprenehoma se je razlegalo vzdihovanje po cerkvi. Bilo je nekaj pretresljivega v tej potrtosti, v tej skesanosti, v kateri so poboljšani Poljanci vzdihovali po milosti božji...

Vsi seveda niso bili tako dostopni in do vzneti; nekdo jih je bilo še vedno, ki so bili uverjeni, da bi se bilo izhajalo tudi brez teh propovedi, da, ki so naravnost obsojali strast, ki je jasno odmevala iz propovednikovih besed. In ti morda niso bili najslabeyši. Kajti, ko so bili lazariati odšli, je mnogo onih, ki so se prej odlikovali po posebnih obupanosti, takoj zopet padlo v stare razvade in grehe, dokaz, da je pri njih učinkoval le hipni vtisk. Bili so pa na drugi strani tudi taki, ki se jih je lotila neka verska blaznost...

Odkar so bili misijonarji tu, se je dogajalo vsak dan, da se je katera izmed postarnih devic "zamaknila". Druge, mlajše pa so vedele pripovedovati o raznih prikaznih, ki so jih baje imele...

Župnik je čul o teh stvarih, a storil ni ničesar zoper to. Razločeval se je v vsakem oziru od svojega prednika. Ta je bil dovolj pošten, da je nekoč s prižnice izjavil, da ne da za vse tercijalstvo piškavega lešnika. Gospodu Rajmundu pa je bilo popolnoma prav, da sta se po pretvezo svetosti in pobožnosti šopirili sleparstvo in laž.

A naposled jo je izkupil on sam!

Nekega dne se je raznesla po Poljanah hipoma novica, da se je Gornikov Janez zamaknil.

Janez je bil od rojstva čeden dečko. A ko je bil star osem let, so ga v neki bolezni zdravili tako nerodno, da se mu je skrivila hrbtenica. Reče je bil od tistih dob grbast. Ko je bil stopil v mladeniško dobo, se je prepričal kmalu, da ne bo mogel uživati mladosti tako, kakor bi jo bil lahko, če bi bil ostal zdrav. Katero dekle bi ga bilo tudi imelo rado takega... In sklenil je, da ostane čist, in storil je obljubo, kakršni se podvržejo sicer samo redovniki. Bil je od tistih dob ognjevit častilec Device Marije. In kar treba posebno poudariti, bil je v resnici pobožen, ne samo navidezno. Odlikoval se je po svoji vnetosti za božjo čast že v časih, ko še ni bilo gospoda Rajmunda, in ko se še ni bilo začelo tekmovalje, kdo bo prekosil in nadkrilil v svetosti vse druge. Toda baš zavest, da je njegova pobožnost istinita, in da so vsi ti, ki so valod novih razmer izkušali postati njemu enaki, daleč pod njim, je bila vzrok, da se je nekako prevzel in da si je prisvajal pravico, soditi druge ter se povzdigniti tudi vidno nad nje. Če so se zamikali drugi, zakaj bi se ne zamaknil on? Ker ni bil sposoben za delo, je mnogo čital in vedel je marsikaj, kar je zdaj lahko izkoriščal... Bil je pa tudi nadarjen in celo poetično navdušen. Zlagal je prav lepe pesmice v narodnem duhu... Sicer pa ga ni izpodbujal samo vzgled drugih zamaknjencev, ampak propovedi očetov misijonarjev so ga bile v istini pripravile v nekako ekstazo.

Neke sobote popoldne, baš ko je zvonilo k prazniku, se uleže hipoma vznak na tla, začne strmeti v strop ter delati z roko križe, kakor bi delil blagoslove. Poleg njega je bil njegov prijatelj, Miklov France. Ta je imel svojo najlepšo mladost že za seboj. Užival je je tako brezposmetno, da si je bil nakopal neozdravljivo bolezen. Sutil se je in hiral, in nobeno zdravilo mu ni pomagalo. Odkar je bil bolan, je bil zvest tovariš Janezov, in včasih sta po cele popoldneve presedela sama ter čitala "Življenje svetnikov" in druge take izpodbudne svete knjige.

Ko se je bil Janez ulegel, je šel France najprej klicati ljudi, potem pa je pokleknil poleg njega ter povzdignil roke kakor v molitev. In ko je bila hiša polna, je Janez začel.

"Nad sabo vidim odprta nebesa, in luč prestola božjega sega do mojih oči!... Nepopisen je blask, ki oddaja božje veličastvo! Vi bi oslepli, če bi vas zadeli žarki njegovi, meni pa je dana milost, da ga gledam!... O krasota!... Boga očeta vidim, Boga Sina in Boga sv. Duha!... Bog oče pa ni star, kakor ga vidite naslikanega v cerkvi, ampak mlad je, od vekomaj do vekomaj enak! Bog Sin in Bog sv. Duh pa sta mu podobna, da ju je težko razločevati od njega. Zakaj vsi trije so en Bog!... In Marijo Devico vidim, lepo, milo, sladko!... Nad njeno glavo se blešči danica, pod njenimi nogami pa se ziblje lunin srp, svetel in žareč, kakor bi bil skovan iz samega ognja!... Njeno krasno telo je zavito v lahko tančico, posuto z nebeškim cvetjem, katerega mameči duh objemlje mojo glavo. In dvanajstere kore angelov vidim in vse neštete množice izvoljenih duhov!... Bog Oče se mi smehlja, Bog sin, Duh lije svojo milost name, Bog Sin pa hoče govoriti skos moja usta... Jaz sem služabnik božji, in ti, ki klečiš poleg mene, si moj izvoljeni hlapec. In po meni boš velik tudi ti..."

Glasen jok se začuje po sobi, in vse popada na kolena.

"Oh, oh, svetnika imate!" so začele vzklikati razne ženske proti domačim, zlasti proti materi — očeta ni Janez več imel... Svetnika imate v hiši, hvalite Boga!"

"Saj ga hvalimo!" so odgovarjale mati in Janezove sestre ter si brisale oči. Oh Bog, oh Bog, kako si dober!...

Janez pa je nadaljeval:

"Ti tam v kotu pri vratih — Soldatova Marjeta!... K deficam se prištevam, a jaz vidim v tvoje srce!... Grešnica si!... Vstani in pojdi k oknu na levi strani... Tam suni z desno roko v srednjo šipo od apodaj, a ne vprašaj, zakaj, ker tako mi je naročeno!..."

"Stori, stori, kakor ti veli!" se je razlegalo po sobi, in dekje je vstalo, šlo k oknu ter razbilo šipo. Na roki se ji je pokazala kri, a za to se ni nihče zanimal, niti ona sama ne.

(Dalje prihodnj.)

LAHKO SE REŠITE SKRBI

in strahu za vaše vrednostne papirje, bonde, dragocenosti itd., ako si nabavite enega naših varnostnih predalov (Safety Box). Za samo tri dolarje letno, to je manj kot en cent dnevno, si lahko najamete en predal v naši prot ognju varnostni shrambi.

Glavnica in preostatek \$2,000,000

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice

CHICAGO

ILLINOIS

VARNA BANKA ZA VLAQANJE IN INVESTIRANJE VAŠEGA DENARJA

TRINERJEVO GRENKO VINO JE POVZROČILO SPREMENBO.

DANES je soprog odšel z doma samo slabe volje. Po prečuti noči, se je vvedel k sajutruku brez teka do jedi; izmučen in utrujen. Domov grdel je kupil Trinerjevo grenko vino — in

PRIHODNJI dan je zapustil dom poln novi moči in življenja; njegova soproga in otrok se veselita te spremembe, katere je povzročilo Trinerjevo grenko vino.

Trinerjevo grenko vino je zdravilo, katerega razbija ako trpite na saprtju, slabi prebavi, pomanjkanju teka do jedi, glavobolu, nemirnemu spanju in pomanjkanju moči. — Vam izleti želodec in drobovje, uradi prebavo, okrepi živce in posilja ledvica in jetra, da bolje delujejo. Sprememi vas tako, da se počutite popolnoma prenejenega. Vsepolnost tega zdravila ni prav nobena skrivnost. Sestavljeno je iz cencara sagra, kuhja, korenin in drugih odvajalnih snovi, ter nad tri leta starega kalifornijskega vina, kar napravi Trinerjevo grenko vino, samozivno in mirno delujoče odvajalno sredstvo. V letu 88 let si je to zdravilo priljubilo in udarilo v tisoč in tisoč domovih širom Zdrženih držav in Canade. Ako vam vaš lekar ali trgovci ne zdravijo ne more s njim postreči, tedaj pišite na: JOSEPH TRINER COMPANY, 1222-25 So. ASHLAND AVE., CHICAGO, ILL.

DANES sedi mlada žena v kuhinji in izgleda kot kakina razvalina. Trpeča od glavobola, kateri ji je iscrpal vse moč, se odloči nabaviti si Trinerjevo grenko vino — in

PRIHODNJI dan je popolnoma izpremenjena. Vse je in zadovoljna, ker vaa nervoznost je izgnila. Trinerjevo grenko vino deluje čudovito.